

UČENJA ARAPSKJE JEZIKOSLOVNE ZANANOSTI PROISTEKLA SU IZ UČENJA ISLAMA

Mehmed Kico: *ARAPSKA JEZIKOSLOVNA ZNANOST - Općelingvistička utemeljenja i specifična određenja*

Fakultet islamskih nauka, Biblioteka monografije, knjiga 2., Sarajevo 2003.

Radovi koji su primarno tretirali arapsku jezikoslovnu znanost, bilo da su ih potpisivali arapski, evropski ili domaći jezikoslovci, veoma su rijetki. Stoga i raduje pojava knjige naslovljene kao *Arapska jezikoslovna znanost – općelingvistička utemeljenja i specifična određenja*, dr **Mehmeda Kice**, redovnoga profesora na katedri za arapski jezik Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu. U pisanju ovoga rada, koji je neznatno doradani tekst doktorske disertacije autor je imao u vidu oštro polarizirane vrijednosne stavove orijentalista i arapskih jezikoslovaca koji su bili zasnovani na parcijalnim pitanjima i neadekvatnim stajalištima, usljed čega su izostali pokušaji da se arapskoj jezikoslovnoj znanosti ustanove tradicijska i civilizacijska utemeljenja i da se sačini njezin sintetički i kritički pregled. Otuda je proisteklo i uvjerenje «*da je adekvatno valoriziranje arapske jezikoslovne znanosti kulturološki aktualno, teorijski relevantno i znanstveno opravdano.*» Shodno tome postavljeni su i temeljni ciljevi istraživanja koji se mogu rezimirati u prepoznavanju uzroka neadekvatnog vrednovanja arapske jezikoslovne znanosti, pronalaženju uporišta arapskoj jezikoslovnoj znanosti u ontičkim promišljanjima fenomena jezik, analiziranju specifičnih učenja arapske jezikoslovne znanosti, definisanju arapskoga jezika u predmetu različitih znanstvenih grana te markiranju uzroka složenosti savremenog arapskog jezičkog trenutka i programskih slabosti savremene jezikoslovne znanosti.

Kao rezultat temeljitog istraživanja i najrazličitijih analiza nastala je knjiga na 324 stranice podijeljena na pet poglavlja i dva registra. Pokušavajući da cjelovito ocijeni i osvjetli sve bitne aspekte arapske lingvistike, dr. Kico prvo poglavlje svoga rada naslovljava kao *Pogled u vrednovanja arapske jezikoslovne znanosti*. I dok su zapadni arabisti vjerovali i pisali o «*neizvornosti arapske jezikoslovne znanosti, jer se ona prema njihovom mišljenju, konstituisala presudno pod vanjskim utjecajima*», dotle se za savremene arapske jezikoslovce može reći, «*da nisu pokazali ni dovoljno htijenja da o svojoj jezikoslovnoj znanosti iznesu utemeljen vrijednosni stav*».

Drugo poglavlje nosi naziv *Prožimanje jezikoslovnih tradicija na zajedničkim osnovama* i rezultat je autorovog uvjerenja «*kako se arapska jezikoslovna znanost može svrstati među najveće jezikoslovne tradicije u povijesti*» te da je kao takva utjecala «*na mlađe tradicije, ponajprije na francusku iz doba prosvjetiteljstva a preko nje i na druge.*»

U trećem djelu *Okviri konstituisanja vlastite jezikoslovne tradicije*, dr. Kico daje osvrt na tragalačke napore klasičnih arapskih lingvista te početke i pravce razvoja arapske jezikoslovne znanosti, govoreći o gramatičarskim školama i njihovom učenju. Arapska jezikoslovna znanost, zaključuje autor, «*nije podražavanje ni grčke logike ni indijske gramatike, već plod genija zajednice okupljenih u okrilju islama*».

Četvrto poglavlje nosi naslov *Arapski jezik u predmetu znanosti*. Ovaj dio istraživanja daje korisne informacije svakom ko se na bilo koji način bavi arapskim jezikom. Poglavlje sadrži osam dijelova od kojih svaki može biti bitan za znanost.

U dijelu o arapskom jeziku u predmetu filozofije jezika naći ćemo sve relevantne osobnosti arapskoga jezika od postojanja dvojine, genitivne konstrukcije, sklonosti nezavisnim rečenicama, do nepostojanja glagola *imati* i glagola *biti* u funkciji kopule. Kada govori o arapskom jeziku u predmetu dijahronijske lingvistike onda dr. Kico govori o fazama u razvoju arapskoga jezika; o periodu drevnoga jezika, klasičnoga jezika, razdoblju dekadence i o savremenom arapskom jeziku. I **Luis Massignon** i dr. Mehmed Kico razmišljaju isto: «*Dok*

za indoevropske jezike predosjećamo da su namijenjeni izražavanju spoljnijega svijeta, za arapski jezik nam se čini kao da je jezik unutrašnjeg promatranja, odmjeravanja misli i razumijevanja duha, da je stvoren radi traganja za božanskim smislovima.»

U petom poglavlju koje tretira suvremeni trenutak autor je pokušao ilustrirati uzročno-posljedične veze između složene savremene jezičke situacije i slabosti savremene jezikoslovne znanosti, naglasivši «*da se arapska diglosija korijeni u vremenima podređenosti baštinika drugim zajednicama u sklopu islamske države, a bilingvizam u kolonijalnoj potčinjenosti evropskim zemljama, iz čega proističe čvrsto uvjerenje da se ne može ni pomišljati na oronulost književnoga jezika ili prevladanost klasične jezikoslovne znanosti (...) Savremena jezikoslovna znanost bi teškoće lakše prevladala kada bi nalazila*

djelotvorne mjere podsticanja književnoga jezika i suzbijanja pučkoga govora, a to je utoliko potrebnije što u svim naprednim zajednicama zajednički jezik uveliko određuje sudbinu pučkoga govora, dok jedino u arapskoj zajednici, pučki govor ugrožava položaj književnog jezika...»

Svako ozbiljnije iščitavanje ovoga rada potvrđuje već izrečene ocjene o «premošćavanju praznina» ne samo u bh. arabistici već u općelingvističkim studijama, priručničkoj i udžbeničkoj literaturi. Stoga su istraživački napor i nada dr. Mehmeda Kice iskazani u uvodnom dijelu knjige, «*da knjiga predstavlja doprinos predstavljanju arapske jezikoslovne znanosti i povezivanja arapskog jezičkoznanstvenog naslijeđa s pogledima koje nude moderni koncepti i savremene metodologije jezikoslovnih istraživanja*» iznjedrili plodove koje će ubirati svi ljubitelji jezikoslovne misli. **m**

Zehra ALISPAHIĆ

AFIRMACIJA ISLAMSKIH DRUŠTVENIH NAUKA

Kriza muslimanskog mišljenja Abdulhamida A. Ebu Sulejmana, prevela Sabina Berberović (Biblioteka "Savremena islamska misao", Sarajevo;, El-Kalem, 2004), 217 str.

Kriza muslimanskog mišljenja je prijevod skraćene engleske verzije (1993.) arapskog izvornika *Ezmetu l-'akli l-muslim* (1992.) dr. 'Abdulhamida Ebu Sulejmana, predsjednika Međunarodnog instituta za islamsku misao i bivšeg rektora Međunarodnog islamskog univerziteta u Maleziji (skr. I.I.I.T.). Od kako se pojavila, ova knjiga je postala obavezna literatura na mnogim školama i forumima što zbog ugleda njenog autora, što zbog originalnosti i provokativnosti njegovih analiza, teza i dijagnoze, ali i zbog deficitarnosti studija u najvažnijoj oblasti savremene islamske misli, onoj koja se bavi uzrocima stagnacije muslimanske svjetske zajednice i putevima izlaska iz krize. Arapski izvornik našoj javnosti je predstavio i za prevođenje predložio dr. Enes Karić još prije desetak godina. Nažalost

bosanski prijevod pojavljuje se evo tek sada.

Djelo ima ambiciozan cilj da opiše ukupno stanje ummeta, pokuša dijagnosticirati uzroke muslimanske zaostalosti i skicirati put izlaska iz krize. Sastoji se od tri predgovora i šest poglavlja, od kojih su prva dva analitička a ostala četiri ustvari predstavljaju akcioni plan izlaska iz krize kako ga vidi autor. U prvom poglavlju autor je originalan kada izlaže svoju tezu o historijskim korijenima krize. Ona je, po autoru, cijena koju su muslimani morali platiti za brzo širenje islama u prvim godinama nakon Poslanikove, a.s., smrti. Poslanik islama iza sebe je ostavio generaciju muslimana odgojenu u islamu i izliječenu od virusa trajbalizma i etnocentrizma. Čitavi narodi koji su prešli na islam u godinama brzih muslimanskih *futuhata* nisu imali istu priliku da se preodgoje pa su formalno primili islam a ostali lojalni svojim ranijim plemenskim identitetima. U vrijeme halife Osmana dolazi do sukoba te dvije opcije u kojem etnocentrizam, oličen u dinastiji Emevija, odnosi pobjedu nad islamom, krv nad idejom. Kad su uvidjeli da gube bitku predstavnici islamske opcije, uglavnom vjerski intelektualci, povukli su se u džamiju i posvetili razradi islamskog prava u onom dijelu koji se odnosi na privatni život. Bila je to prirodna